

Turquia, el cavall de Troia

El Govern turc demana un preu molt alt per participar directament en l'atac dels Estats Units contra l'Iraq. Vol assegurar-se guanys importants: el petroli, la fi del PKK i el control polític d'una regió kurda que fins ara vivia en semiindependència.

Poc després de guanyar les eleccions, el líder del Partit de la Justícia i del Desenvolupament (AKP), Recep Tayyip Erdogan, es mostrava més aviat reticent davant d'una possible col·laboració de Turquia en la campanya dels EUA contra Saddam Hussein. Conscient de l'oposició majoritària dels turcs a la intervenció a l'Iraq, Erdogan ha intentat frenar Bush amb arguments alarmistes com el perill de la desintegració de l'Iraq.

Tanmateix, les pressions dels EUA sobre els països europeus durant la cimera de Copenhaguen perquè es facilités la integració de Turquia a la UE van tenir el efectes esperats. El Govern d'Ankara va passar a acceptar a l'inici de gener que els EUA poguessin utilitzar sis bases aèries turques en cas de conflicte bèl·lic i el desplegament de fins a 80.000 marines sobre el territori. Ara, davant de l'actitud decidida de George W. Bush d'atacar l'Iraq malgrat la posició de l'ONU i l'ampli moviment de protesta contra la guerra expressat arreu del món, el Govern turc intenta aconseguir un preu molt alt a canvi de la seva plena participació en els plans americans.

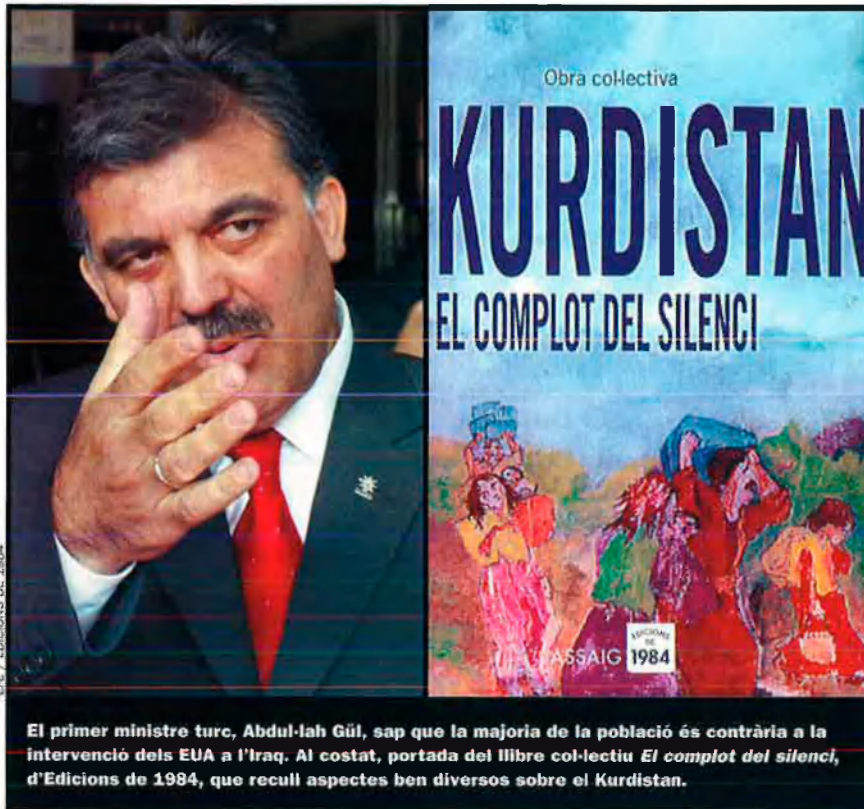
De fet, Turquia vol evitar que es repeteixi l'escenari del 1991, quan mig milió de refugiats kurds es van dirigir a la frontera turca fugint de l'exèrcit iraquetà. Forçat per l'opinió pública mundial, el Govern turc es va veure obligat a acollir els refugiats en el seu territori.

La qüestió kurda, tema tabú per a Ankara, va passar a ocupar l'atenció mundial mentre el moviment dels kurds de Turquia prenia una nova embran-

da. A més, Turquia va perdre durant mesos el subministrament del petroli iraquetà, la qual cosa va comportar importants pèrdues per a l'economia.

Pas a pas. Les negociacions entre els representants turcs i nord-americans han estat llargues i intenses. Ambdues parts són conscients del que es juguen segellant una aliança d'alts riscos. Tanmateix, per als EUA, l'opció turca és considerada com la més barata i segura per enderrocar el règim de Saddam Hussein. Per la seva banda, Turquia ha avançat de manera prudent, posant condicions a mesura que els EUA semblaven més decidits a atacar el règim de Saddam Hussein. D'una banda, els EUA i els dos partits kurds que governen el nord de l'Iraq des del 1992 han hagut de comprometre's oficialment a no permetre la creació d'un estat kurd. D'altra banda, Turquia ha demanat garanties per convertir-se en la "guardiana" de la minoria turcmana de la regió de Kirkuk, rica en petroli. En tercer lloc, Turquia ha aconseguit fer-se càrrec dels camps de refugiats creats a prop de la frontera turcoiraquiana en previsió d'un nou èxode de població civil.

Finalment, el Govern d'Ankara ha obtingut de l'OTAN, gràcies als EUA, un acord que preveu mesures importants de protecció de Turquia en cas de conflicte, pels seus països membre. A canvi, Turquia es convertirà en una gran base aèria i terrestre dels EUA. A més, l'aparell militar està disposat a intervenir directament en el conflicte enviant importants contingents de soldats turcs a l'Iraq. Aquest és justament el punt de discòrdia entre Washington i Ankara.

El primer ministre turc, Abdul·lah Gül, sap que la majoria de la població és contrària a la intervenció dels EUA a l'Iraq. Al costat, portada del llibre col·lectiu *El complot del silenci*, d'Edicions de 1984, que recull aspectes ben diversos sobre el Kurdistan.

Segons afirma el setmanari *Newsweek*, mentre que a principi de gener Ankara parlava d'enviar les seves tropes per crear una "zona tap" al Kurdistan iraquità d'una profunditat d'uns 15 quilòmetres, ara els representants turcs edemanen de penetrar fins a 200 quilòmetres en territori iraquità. L'objectiu d'aquesta operació seria l'establiment de "posicions estratègiques" per formar un "arc de seguretat" que arribaria fins a les ciutats petrolieres de Kirkuk i Mossul. Segons els plans de Turquia, entre 60.000 i 80.000 soldats turcs actuarien sota les ordres d'Ankara, i no dels Estats Units.

Turquia exigiria, a més, la reducció de la presència nord-americana al seu territori, passant dels 80.000 soldats americans previstos per Washington a només 15.000. L'objectiu d'aquesta gran operació seria assegurar-se que els kurds no aprofitessin l'esfondrament del règim iraquità per declarar la independència. Finalment, Turquia podria controlar els pous de petroli del nord de l'Iraq amb el pretext de la protecció de la minoria turcmana que viu en aquesta regió.

Davant de la resposta negativa de Washington, el Govern d'Ankara ha llançat una nova ofensiva diplomàtica conscient que l'administració Bush s'està quedant sense aliats contra Saddam Hussein. Encetant una guerra de nervis sense precedents, el primer ministre turc, Abdul·lah Gül, va anunciar el 17 de febrer que l'aprovació definitiva del desplegament dels soldats nord-americans pel Parlament d'Ankara es veia diferida en l'espera de noves concessions per part dels EUA. El primer ministre turc es referia sobretot a una reparació econòmica d'entre 4 i 15 bilions de dòlars, per compensar les possibles pèrdues en cas de conflicte militar.

Segons les darreres informacions oficioses, la idea de la creació d'una "zona tap" sota control turc sembla que ja ha estat acceptada pels EUA malgrat les protestes dels líders kurds Massud Barzani, del PDK (Partit Democràtic del Kurdistan), i Jalal Talabani, de la UPK (Unió Patriòtica del Kurdistan). La contraproposta de la Casa Blanca preveu que les forces armades turques actuïn sota el coman-

dament turc, mentre que els soldats nord-americans es trobaran sota el paraigua de Washington. Per evitar problemes al terreny, les dues forces seran coordinades des de Diyarbakir (capital del Kurdistan turc) i Qatar. Els EUA es reservarien l'ocupació dels pous de petroli. De moment, i segons la premsa turca, ja s'han desplegat uns 1.200 soldats turcs en diferents punts del nord de l'Iraq, esperant els reforços previstos per Ankara.

El fantasma del PKK. Les exigències dels militars turcs amaguen, però, un vell objectiu: la destrucció de les bases del PKK (Partit dels Treballadors del Kurdistan) situades al nord de l'Iraq entre les imposants muntanyes de Matin i Gara, zona controlada en teoria per la PDK de Barzani. Aprofitant la croada antiterrorista dels EUA, l'administració Bush hauria donat el seu vistiplau a les operacions turques dirigides contra el PKK, partit que figura a la llista d'organitzacions perilloses al costat d'Al-Qaida.

Tot i que el PKK (rebatejat KADEK) d'Abdul·lah Öcalan s'ha retirat del territori turc i que ha declarat una treva indefinida, el Govern d'Ankara veu en la intervenció dels EUA a l'Iraq la gran ocasió per instal·lar-s'hi permanentment i eliminar els 5.000 guerrillers kurds refugiats en una regió de difícil accés per a l'aviació turca. Per aquesta raó, el Govern turc ha "demanat" la col·laboració d'uns 2.000 antics protectors de pobles (kurds progovernamentals), que fins al 1999 lluitaven contra el PKK al Kurdistan de Turquia. Coneixedors de la llengua i del terreny, els milicians cobraran, segons el diari *Vatan*, 1.500 dòlars mensuals a canvi de guiar les tropes turques entre les valls on se suposa que s'amaga la guerrilla del PKK.

Mentrestant, la població kurda de Turquia veu amb preocupació l'evolució dels esdeveniments, ja que la guerra contra l'Iraq pot comportar una nova militarització d'una regió castigada per quinze anys de guerra bruta. La treva del PKK havia permès el retorn d'una certa normalitat en els darrers dos anys, per exemple, amb la fi de

A l'esquerra, soldats turcs a la frontera amb l'Iraq. Turquia vol ocupar el nord del país aprofitant la invasió dels EUA. A la dreta, base d'Incirlik, la principal dels EUA a Turquia.

l'estat d'emergència a les sis províncies kurdes del sud-est del país. A la fi de l'any passat, l'ofensiva proeuropea de l'AKP per portar Turquia al més aviat possible a l'interior de la UE havia suscitat un debat intens i innovador al voltant de la qüestió kurda. Com a mostra de bones intencions, el Parlament turc

va votar a corre-cuita mesures a favor d'una major llibertat d'opinió i d'un reforçament de l'estat de dret. Per primera vegada en la història de la República turca es reconeixia oficialment la diversitat lingüística.

Ara, l'aventura militar de Turquia al costat dels EUA pot tenir conseqüèn-

cies nefastes sobre la incipient obertura del règim turc respecte el problema kurd i, en definitiva, sobre les aspiracions turques a entrar al club europeu. I és que, malgrat tot, el camí cap a Brussel·les no passa per Kirkuk.

Jordi Tejel

Un model de l'islam per a Washington

“Trebal·leu amb paciència per fer-vos amb el control de l'estat”, aconsella als seus adeptes Fethullah Gülen, anomenat Fethullah Hoja (imam). L'home té seixanta-cinc anys, una mirada seriosa i trista. Cultivant una imatge de senzillesa i modèstia davant dels mitjans de comunicació, aquest agitador provoca estralls amb les seves pregàries cada divendres.

Després de la mort de Saïd Nursi, líder de la confraria musulmana sunnita Nurcu, al 1960, Fethullah Gülen pren la direcció de la secta. Com a simple imam, participa més tard en la creació de l'Associació de la lluita contra el comunisme. Emprisonat després del cop d'estat del 1971, s'acosta als militars. La seva lluita contra l'esquerra, l'islam radical i l'extrema dreta interessa al règim. Els generals no dubten a col·laborar amb Gülen per aconseguir el plebiscit de la nova constitució del 1982, la qual reforça el paper de l'exèrcit en la vida política del país.

A poc a poc, la confraria Nurcu passa a controlar un veritable imperi, gestionant uns 30.000 milions de dòlars. Des dels Balcans fins al Japó, a 54 països, dirigeix 270 escoles privades, 6 universitats, 400 internats, 200 fundacions, 500 empreses, una cadena de televisió, 25 ràdios, 14 revistes, un diari (*Zaman*) i una agència de notícies internacional, així com diverses editorials. Formant centenars d'homes de negocis i milers de professors, els Nurcu de Turquia exporten “ambaixadors culturals” a les repúbliques turcòfones de l'Àsia Central.

Gràcies al seu imperi mediàtic, l'imam s'ha convertit en l'home fort que fa i desfà els governs a Turquia. Així, Gülen ha donat suport a tots els líders polítics que han arribat al poder a

partir del 1980. Des del general Kenan Evren, passant per Turgut Özal, fins al defensor de la laïcitat, Bülent Ecevit. Tanmateix, al maig del 1999, les declaracions recollides per una cadena de televisió privada en què Gülen afirmava que calia actuar amb prudència per evitar de ser reprimits abans d'hora —“com a Algèria”— li van valdre un judici. Per Faik Bulut, especialista de l'islam polític, la lluita pel poder entre els militars i Gülen ha provocat la caiguda en desgràcia d'aquest darrer.

Exiliat als EUA, la seva confraria va prendre una direcció clara a favor de Washington amb l'objectiu de lluitar contra la influència de l'islamisme antiamericà. Els mitjans de comunicació oposats a Gülen el consideren fins i tot com un agent de la CIA. Malgrat la distància, Gülen no ha perdut influència a Turquia i és considerat com una de les peces clau en la victòria electoral de l'AKP. Per a Faik Bulut, el líder dels Nurcu i l'AKP representen el model americà de l'islam “modern”.

Encara és més; Fethullah Gülen ha tingut un paper important en el canvi d'orientació de Turquia en el conflicte de l'Iraq. Segons Bulut, “entre un 30 i un 40% dels diputats de l'AKP (formació amb majoria absoluta al Parlament turc) són pro-Gülen. Aquests diputats són els que han portat l'AKP a donar suport a la política de Washington en contra de l'Iraq. Però el govern no gosa dir-ho obertament, ja que la majoria de la població turca s'oposa a la guerra”.

*Ihsan Kurt
Jordi Tejel*